

*Олійник Л. В., кандидат педагогічних наук,  
старший науковий співробітник НМЦ  
організації освітньої діяльності НУОУ (м. Київ)*

## **ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ДО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ФУНКЦІЙ**

*Автор представляє технологію розвитку психолого-педагогічної готовності майбутнього магістра військово-соціального управління як теоретично обґрунтований напрямок професійної діяльності. Розглянута проблема підвищення якості підготовки військових фахівців і запропоновані шляхи її вирішення крізь призму поняття “освітня технологія”. Розроблені принципи покращення якості вищої освіти, які висвітлені у тісному взаємозв'язку з аспектами гуманізації та гуманізації вищої школи в контексті Болонського процесу. В статті проаналізовано особливості підготовки військових фахівців і обґрунтовуються основні напрями її удосконалення у відповідності з вимогами Болонського процесу. Визначені тенденції для вирішення завдань військової освіти Збройних Сил України на основі досвіду професійної підготовки військових фахівців.*

*Ключові слова: технологія, розвиток, психолого-педагогічна підготовка, психолого-педагогічна готовність, магістр, військово-соціального управління.*

*Автор представляет технологию формирования психолого-педагогической компетентности военного специалиста оперативно-тактического уровня подготовки как теоретическое обоснованное направление профессиональной деятельности. Рассмотрена проблема повышения качества подготовки военных специалистов и предложены пути ее решения сквозь призму понятия “образовательная технология”. Разработаны принципы улучшения качества высшего военного образования, которые освещены в тесной связи с аспектами гуманизации и гуманитаризации высшей школы в контексте Болонского процесса. В статье проанализированы особенности подготовки военных специалистов и обосновываются основные направления ее совершенствования в соответствии с требованиями Болонского процесса. Определены тенденции для решения задач военного образования Вооруженных Сил Украины на основе опыта профессиональной подготовки военных специалистов*

*Ключевые слова: технология, развитие, психолого-педагогическая подготовка, психолого-педагогическая готовность, магистр, военно-социального управления.*

Головним завданням системи військової освіти є підготовка офіцера відповідного рівня і профілю, компетентного і відповідального, такого, що вільно володіє своєю професією та орієнтується в суміжних сферах діяльності, готового до ефективної служби у військах за спеціальністю, здатного до постійного професійного зросту.

Актуальність впровадження технології розвитку психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління до виконання професійних обов'язків полягає в необхідності: вирішення завдань технологічного забезпечення навчально-виховного процесу; реалізації підготовленості майбутніх магістрів військово-соціального управління до професійної діяльності на основі наявності в них визначених стандартами компетенцій; можливість експертного проектування технологічних методів, організаційних форм суб'єкт-суб'єктної взаємодії, яка забезпечує гарантовані результати психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління.

Дослідники АПН України визначають педагогічну технологію як процес створення адекватної до потреб і можливостей

особистості й суспільства теоретично обґрунтованої навчально-виховної системи соціалізації, особистісного і професійного розвитку й саморозвитку людини в освітній установі, яка, внаслідок упорядкованих професійних дій педагога при оптимальності ресурсів і зусиль всіх учасників навчально-виховного процесу, гарантовано забезпечує ефективну реалізацію свідомо визначеної освітньої мети та можливість оптимального відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога [9, с. 27-45].

У сучасному суспільстві технологічність стає домінуючою характеристикою діяльності людини як перехід на якісно новий рівень ефективності, оптимальності, наукоємкості освітнього процесу. Технологія відображає спрямованість прикладних педагогічних досліджень на радикальне вдосконалення людської діяльності, підвищення її результативності, інтенсивності та інструментальності [10, с. 8].

В чому відмінність технологічного підходу до професійної підготовки в порівнянні з традиційним. Для цього приведемо порівняльну характеристику визначених категорій в таблиці 1.

**Порівняльна характеристика традиційного і технологічного підходів до професійної підготовки майбутніх магістрів військово-соціального управління**

Традиційний підхід	Технологічний підхід
<b>Компонент мотиваційно-цільовий</b>	
Визначаються цілі згідно установкам програми і вимогам до підготовки слухачів. Як правило, відсутній мотив і час для співвідношення своїх підходів з психологічними особливостями	Визначається таксономія цілей, класифікація їх на системні, предметні, модульні і цілі конкретного заняття, які чітко та діагностично визначені, що дає можливість описати результат розвиненості психолого-педагогічної готовності, оцінити якість професійної підготовки слухача і при необхідності корегувати навчально-виховний процес; при цьому враховується можливість надання слухачу напрацювати власну траєкторію психолого-педагогічної підготовки, реалізувавши її в період проходження військового стажування. Мотиваційне забезпечення діяльності науково-педагогічного працівника, і слухача ґрунтується на реалізації їх особистісних функцій в цьому процесі (вільний вибір, креативність, змагальність, життєвий і професійний сенс).
<b>Змістовний компонент</b>	
Встановлюються стандарти освіти – підготовка майбутнього магістра військово-соціального управління відповідного профілю і рівня. Головна відмінність – уніфікація, обов'язковість для всіх, деяка посередність	Стандарт освіти збагачується за рахунок диференціації слухача за рівнем підготовленості, поглиблюється і розширюється програма професійної підготовки при цьому визначаються: необхідні навчальні елементи розвитку психолого-педагогічної готовності (модулі, розділи), які виявляють системоутворюючі зв'язки, ефективність функціонування навчально-виховної системи в цілому для досягнення цілей психолого-педагогічної підготовки слухача; допустиме дозування професійної підготовки на основі виміру інформаційної ємкості технології розвитку психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління до виконання професійних обов'язків, яка виключає перевантаження слухачів на етапах професійної підготовки
<b>Операційно-діяльнісний компонент</b>	
Науково-педагогічний працівник буде свою роботу так, щоб слухач адаптувався до викладання. Основне джерело професійної підготовки – підручник та лекція. Основні форми – лекція, семінар, практичне заняття; професійна підготовка побудована по авторитарній схемі.	Виявлена і обґрунтована науково-педагогічним працівником, логіка організації педагогічної взаємодії з слухачами на рівні суб'єкт-суб'єктних відношень – визначені способи взаємодії учасників навчально-виховного процесу на кожному етапі професійної підготовки, яка відрізняється високим рівнем взаєморозуміння, низьким рівнем зайвої інформації, економією часу її передачі. Характерна варіативність професійної підготовки, яка забезпечує управління пізнавальною діяльністю слухачів: проблемні питання, ситуації, дискусії, ділові ігри, мікровикладання, тренінги, захист проектів та ін., при цьому сполучення форм залежить від мети і змісту професійної підготовки. Оптимальне співвідношення організаційних форм, методів, засобів індивідуальної і групової діяльності забезпечує поетапний розвиток необхідних знань навичок і вмінь.
<b>Діагностичний компонент</b>	
Використовується традиційна п'яти бальна оцінка знань, аналіз якості освіти по підсумках іспитів і заліків.	Визначені процедури контролю і виміру якості розвиненості психолого-педагогічної готовності. По результатам контролю науково-педагогічними працівниками уточнюється мета і зміст професійної підготовки, переглядаються підходи до вибору організаційних форм і методів чи перебудовується технологія.

У нашому дослідженні зроблено припущення, що під психолого-педагогічною готовністю майбутнього магістра військово-соціального управління вважається здатність використовувати професійний потенціал (систему психолого-педагогічних знань, умінь та навичок) для створення авторської технології професійної діяльності в напрямі формування достатнього для виконання завдань за призначенням морально-психологічного стану особового складу та створення умов для його самовдосконалення та

самореалізації в процесі навчально-виховної діяльності.

В систему психолого-педагогічної підготовки входить виконання професійних завдань на основі контент-аналізу посадових обов'язків заступника командира полку (бригади) з виховної роботи згідно з Військовим статутом Збройних Сил України – випускника Національного університету оборони України (НУОУ) за спеціальністю 8.18010081 “Військово-соціальне управління”, спеціалізацією “Організація

морально-психологічного забезпечення військ (сил)».

Метою технології розвитку психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління до виконання професійних обов'язків є підготовленість випускника до самостійного здійснення військово-професійної діяльності. Метою військово-професійної діяльності є розвинений магістр військово-соціального управління з чітко визначеними лідерськими якостями, завжди готовий з високою психолого-педагогічною готовністю керувати підрозділами оперативного тактичного рівня, як в мирний, так і воєнний час.

Технологія розвитку психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління до виконання професійних обов'язків у воєнній сфері – це теоретично обґрунтовані навчально-виховні системи, метою функціонування яких є досягнення певного рівня психолого-педагогічної підготовленості слухачів, достатнього для їхньої подальшої професійної діяльності.

На нашу думку, системність технології розвитку психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління до виконання професійних обов'язків розглядається як цілеспрямована та самокерована цілісність закономірно пов'язаних між собою компонентів, які сприяють отриманню інтегрального результату при оптимальній реалізації своїх функцій.

Між завданнями технології розвитку психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління до виконання професійних обов'язків встановлюються відповідні зв'язки, найбільш важливим з яких є зворотній зв'язок на основі аналізу ефективності психолого-педагогічної підготовки слухачів.

Розвиток психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління до виконання професійних обов'язків базується на вивченні та оцінці умов майбутньої психолого-педагогічної діяльності та вимог до випускника.

Технологія розвитку психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління до виконання професійних обов'язків реалізується:

розробленням проблемних ситуацій, направлених на розвиток психолого-

педагогічної готовності до виконання професійних функцій майбутніх магістрів військово-соціального управління;

створенням сприятливого педагогічного середовища для пошуку і власної творчої діяльності майбутнього магістра військово-соціального управління;

визначенням і обґрунтуванням мети як центральної ланки технології розвитку психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління до виконання професійних обов'язків;

визначенням навчально-виховних заходів, які сприяють створенню цілеспрямованого, доцільно організованого, передбачуваного впливу на розвиток особистості.

Технологія розвитку психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління до виконання професійних обов'язків включає чотири етапи: мотиваційно-цільовий, змістовний, операційно-діяльнісний, діагностичний.

Перший етап технології – мотиваційно-цільовий – передбачає чітке визначення цілей та плану діяльності, створення мотиваційного середовища. Розглядаючи мету як образ майбутнього результату при наявності потреб, мотивів і бажання, перший етап технології уявляється як два взаємозалежні і взаємодоповнюючі блоки: постановка мети і досягнення мети.

Постановка мети: аналіз наявних результатів; вибір мети (визначення очікуваних результатів); формулювання мети; вибір способу оцінки результату; пошук мотивації успіху; одержання зворотного зв'язку від виконавців.

Досягнення мети: визначення проблем; опис проблем у термінах діяльності; представлення альтернативних варіантів розв'язання проблем; вибір оптимального шляху; визначення термінів досягнення мети; визначення стратегії досягнення та облік обмежень мети.

Необхідно також зазначити, що мотиваційно-цільовий етап технології передбачає створення мотиваційного середовища. На основі особистісно-орієнтованого підходу науково-педагогічні працівники виявили й проаналізували структуру ціннісної орієнтації слухачів, інтерес до психолого-педагогічної підготовки з метою створення позитивної мотиваційної атмосфери, пошуку дійових мотивів для кожного конкретного слухача.

## Питання педагогіки

Змістовний компонент технології містить усе те, що становить поняття “зміст психолого-педагогічної підготовки” [3]. При відборі змісту нами врахована необхідність надання певної свободи слухачам у виборі альтернативних професійно-орієнтованих завдань, стимулювання розвитку їх пізнавальної активності, внесення нових елементів у методику проведення теоретичних і практичних занять, створення атмосфери співробітництва.

Детермінанти структури змісту психолого-педагогічної підготовки найбільш високого рівня пов’язані з розвитком уміння самостійно діяти в нестандартних та складних умовах, передбачають самовизначення, самореалізацію та самовдосконалення особистості в освітньому процесі.

Важливим етапом відбору змісту технології була його адаптація до навчально-

пізнавальної діяльності слухачів шляхом дидактичного моделювання в позааудиторний час. Його формою є “психолого-педагогічно-орієнтовані завдання” на основі методу проблемних ситуацій.

Для підвищення технології розвитку психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління до виконання професійних обов’язків необхідно її проводити поетапно на протязі 2 років навчання за спеціальністю 8.18010081 “Військово-соціальне управління”, спеціалізацією “Організація морально-психологічного забезпечення військ (сил)” [4-7].

З точки зору послідовності розташування теоретичного та практичного курсів розвитку психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління у просторі і часі виглядатиме таким чином (табл. 2).

*Таблиця 2*

### Послідовність теоретичного і практичного курсу при розвитку психолого-педагогічної готовності майбутніх магістрів військово-соціального управління за спеціальністю 8.18010081 “Військово-соціальне управління”

Період навчання слухачів НУОУ протягом 2011-2013 років	
1 курс	2 курс
<p>“Психолого-педагогічні аспекти діяльності військового керівника” Теоретико-прикладні основи психолого-педагогічної підготовки (лекційні, семінарські, самостійні заняття з питань психолого-педагогічної компетентності); Філософсько-методологічні проблеми військово-соціального управління</p> <p>Військово-соціальне управління Морально-психологічне забезпечення діяльності військ (сил) Морально-психологічне забезпечення операцій (бойових дій) Соціальна психологія військового управління Прикладна психологія військової діяльності Організація виховної та соціально-психологічної роботи у військах (силах)</p> <p>Виконання програми “Прищеплення слухачам навичок управління військовими колективами, організації виховної роботи, зміцнення військової дисципліни” . Розвиток практичних навичок під час стажування у військах Командно-штабні навчання</p>	<p>Філософсько-методологічні проблеми військово-соціального управління Морально-етична культура військового керівника</p> <p>Соціальна психологія військового управління Прикладна психологія військової діяльності Організація виховної та соціально-психологічної роботи у військах (силах) Комунікативні технології в діяльності органів військового управління Практикум з психолого-педагогічної підготовки професійної діяльності майбутнього магістра військово-соціального управління (тренінги, вирішення проблемних ситуацій)</p> <p>Командно-штабні навчання Стажування у військах</p>
Найменування виду підготовки	Державна атестація

Операційно-діяльнісний компонент впровадження технології розвитку психолого-педагогічної готовності до професійної діяльності майбутнього магістра військово-соціального управління досягається у НУОУ забезпеченням організації практичної навчально-пізнавальної та виховної діяльності. Цей компонент по іншому можна назвати технологічним [1], тобто, таким, що описує умови, послідовність, методи, засоби надбання слухачами психолого-педагогічних знань, навичок і вмінь та управління процесом виховання і навчання військовослужбовців.

Умови, що сприяють розвиненості у майбутніх магістрів військово-соціального управління психолого-педагогічної готовності до виконання професійних обов'язків:

чітка цільова спрямованість у вивченні навчального факультативного курсу "Психолого-педагогічна підготовка військового керівника" (вироблення у майбутнього магістра військово-соціального управління вмінь ставити мету заняття, конкретизувати й інтегрувати її; виділяти основні і допоміжні цілі; практично трансформувати мету діяльності в практичний результат) [8]. До даної робочої програми необхідно додати модуль практичних дій розвитку психолого-педагогічної готовності слухачів в системі комплексної програми "Прищеплення слухачам навичок управління військовими колективами, організації виховної роботи, зміцнення військової дисципліни" згідно з наказом Міністра оборони України [2];

вироблення у майбутнього магістра військово-соціального управління вміння добирати і компоувати навчальний матеріал, диференціювати його, виділяти дидактичні елементи змісту, визначати їхні види й ознаки; співвідносити зміст і його складові з цілями навчання, моделювати, інтерпретувати і систематизувати навчально-виховний зміст діяльності.

Розвиток психолого-педагогічної готовності до виконання професійних обов'язків майбутнього магістра військово-соціального управління в умовах НУОУ визначається цілями, завданнями, характером майбутньої професійної діяльності. У зв'язку з цим навчально-

виховний процес перестає бути способом засвоєння знань, умінь, навичок. У рамках особистісно-орієнтованої технології він розглядається як творча діяльність, пов'язана зі створенням соціально-значущого проекту психолого-педагогічної підготовленості, у процесі роботи над яким відбувається освоєння не тільки соціального, але й актуалізація власного досвіду, завдяки чому навчання майбутніх магістрів військово-соціального управління в умовах НУОУ стає розвиваючим. У зв'язку з цим особливу значимість набуває організація педагогічної взаємодії між науково-педагогічним працівником і слухачем. Науково-педагогічний працівник виступає не носієм якоїсь навчальної дисципліни, а насамперед організатором цілісної навчально-виховної ситуації в рамках спільної діяльності. Спільна діяльність через розроблення і наступну реалізацію випускниками ефективної психолого-педагогічної підготовки містить у собі не тільки комунікативні, але й насамперед предметно-практичні взаємодії зі слухачами.

Розвиток психолого-педагогічної готовності майбутнього магістра військово-соціального управління до професійної діяльності в контексті індивідуально-орієнтованого підходу передбачає вирішення проблемних ситуацій шляхом розв'язання змодельованих ситуацій та їх предметним аналізом: з'ясування причин, що створили цю ситуацію, визначення їхнього характеру і спроби знайти найпридатніший спосіб досягнення цих цілей. Результатом такого аналізу саме і є прийняття рішення та постановка завдання, яке слід виконати в певних умовах.

Наступним компонентом технології розвитку психолого-педагогічної готовності майбутнього магістра військово-соціального управління до професійної діяльності є діагностичний компонент, спрямований на з'ясування ефективності функціонування всієї технології, вивчення результативності дій кожного її компонента, своєчасне внесення оптимальних коректив. Суттєва роль на цьому етапі відводиться самоконтролюванню глибини засвоєння навчального матеріалу, правильності виконання завдань, оцінки правильності отриманих відповідей у завданнях. Контролювання і самоконтролювання

забезпечують зворотний зв'язок – отримання педагогом і слухачем інформації про ефективність функціонування процесу розвитку психолого-педагогічної готовності майбутнього магістра військово-соціального управління.

Для контролювання і самоконтролювання рівня розвиненості психолого-педагогічної готовності до професійної діяльності використовувались анкети самооцінювання рівня розвиненості психолого-педагогічної готовності до професійної діяльності й експертного

опитування рівня продуктивності психолого-педагогічної діяльності слухачів.

Отже, розвиненість у слухачів психолого-педагогічної готовності на основі особистісно-зорієнтованої технології, нами визначається як складна, залежна від характеру і умов професійної діяльності і така, що забезпечується виконанням психолого-педагогічних завдань на основі створення банку реальних проблемних ситуацій із життєдіяльності військ та проектів психолого-педагогічної діяльності.

### Література

1. Литвиновський Є. Ю. Формування в офіцерів структури виховної роботи Збройних Сил України вмінь проєктування виховного процесу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Литвиновський Євгеній Юрійович. – К, 2003. – 208 с.
2. Наказ Міністра Оборони №11 від 19 квітня 1998 року “Про зміцнення військової дисципліни у Збройних Силах України” – 28 с.
3. Олійник Л.В. Змістовний компонент психолого-педагогічної підготовки майбутніх професіоналів військового управління у сфері оборони / Л.В. Олійник // Вісник Національного університету оборони України. – 2012. – Вип. 4 (29). – С. 68–74.
4. Олійник Л.В. Виховна робота у Збройних Силах України: підручник / А.О. Кобзар, О.В. Копаниця, В.М. Грицюк та ін.. під заг. ред. Б.П. Андрусюка. – К.: НУОУ, 2011. – С. 227–237.
5. Олійник Л.В. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України: підручник / В.М. Вилко, В.М. Грицюк, В.Г. Дикун та ін. за заг. ред. В.В. Стасюка. – К.: НУОУ, 2012. – С. 174–180.
6. Олійник Л.В. Морально-етична культура військового керівника : підручник / В.Ф. Баранівський, Л.М. Будагьнц та ін.. під заг. ред. С.О. Гудкова. – К.: НУОУ, 2010. – С. 286–305.
7. Олійник Л.В. Філософсько-методологічні проблеми військово-соціального управління: підручник / Л.М. Будагьнц, В.С. Чорний та ін.. під заг. ред. В.Ф. Баранівського. – К.: НУОУ, 2011. – С. 194–220.
8. Олійник Л.В. Психолого-педагогічна компетентність військового керівника: [навчальний посібник] / Леонід Віталійович Олійник. – К : НУОУ, 2011. – 188 с.
9. Сисоєва С.О. Технологізація освіти і професійної діяльності в умовах неперервної професійної освіти // Педагогічні технології у неперервній освіті: Монографія / С.О. Сисоєва, А.М. Алексюк, П.М. Воловик, О.І. Кульчицька, Л.Є. Сігаєва, Я.В. Цехмістер та ін.; За ред. С.О. Сисоєвої. – К.: ВІПОЛ, 2001. – 421 с.
10. Сластенин В. А. Технологии профессионально-ориентированного обучения в высшей школе: Учебное пособие / Виленский В. Я., Образцов П. И., Уман А. И. Под ред. В.А. Сластенина. – М., 2004. – 275 с.

*Oleinik L., Ph.D. in education*

### **TECHNOLOGY DEVELOPMENT PSYCHO-PEDAGOGICAL TRAINING OF THE FUTURE MASTERS OF THE SOCIAL UPRAVLNNYATO PERFORM PROFESSIONAL FUNCTIONS**

*The author presents a technology development of psychology-pedagogical readiness future master military-social management what a theoretical-ground direction of professional activity is.*

*The problem of enhancement the preparation quality of military specialists is considered and the ways of its decision are offered through the prism of notion “educational technology”. Principles of improvement of higher military education quality, which are lighted up in close communication with the high school aspects of humanization and humanitarization in a Bologna process context, are developed. In the article the analysis of features of preparation of military specialists and are grounded the basis directions of its improvement is done according to the requirements of the Bolonscogo process. Tendencies for the decision of tasks of military formation of Military Powers of Ukraine on the basis of experience of professional preparation of soldiery specialists*

*Key words: technology, development, psychologies and pedagogies preparation, psychologies and pedagogies readiness, master, military-social management.*